

NOUSIAINEN ALAKYLÄ PYYKOSKI

Korkeajännitekaapelin kaivun valvonta 14-15.11.2016

Oy Sigillum Ab
Hanna-Maria Pellinen

TIIVISTELMÄ

Nousiaisten Alakylässä, keskiaikaisen kirkon itäpuolella ja Vahdontien länsipuolella, Pääosin Pyykoski-nimisen tilan alueella tehtiin arkeologinen kaapeliojan valvonta ja siihen liittyvät mittaukset 14.-15.11.2016. Valvonta-alue on nykyään lähinnä hevoslaitumena, jonka alla on vanhempi savipohjainen peltokerros. Valvonnassa havaittiin yksi uusi kiinteä muinaisjäännös. Kyseessä on halkaisijaltaan noin 130 cm kokoinen, keskeltä hieman syvempi, kuoppamainen tulisija, joka on ollut käytössä ennen laidunta edeltävää peltovaihetta. Liedestä oli säilynyt 15-20 cm paksuinen palaneiden kivien kerrostuma. Noin puolet liedestä jäi säilyneenä ojan kaakkoisleikkaukseen, eikä sen yhteydestä havaittu löytöjä. Peltokerroksen alla näyttää muutoinkin paikoin säilyneen ehjää stratigrafiaa ennen pohjasavea, mistä kertoo samalla laidunalueella havaittu nokimaa-alue. Korkeuden perusteella (16-17 m mpy) alueen käyttövaihe on alkanut aikaisintaan pronssikauden lopulla, 600-700 vuotta ennen ajanlaskun alkua.

Kansikuva: Ojaa kaivetaan kohti Nousiaisten kirkkoa.

ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT

Nousiainen Alakylä Pyykoski, korkeajännitekaapelin kaivun valvonta 14.-15.11.2016

Kohteen nimi: Pyykoski

Kunta: Nousiainen

Kylä: Alakylä (=kirkonkylä)

Kiinteistötunnukset: .538-403-3-35 (Pyykoski) ja .538-403-3-24 (Pankkio)

Maanomistajat:

Hans Hammarström, Valpperintie 449, 21270 Nousiainen (Pyykoski)

Lea Leistola, Harjutie 6, 21250 Masku (Pyykoski)

Seija Karjalainen, Matintie 4 B 14, 21270 Nousiainen (Pankkio)

Ajoitus: Toistaiseksi tarkemmin ajoittamaton

Peruskartta: L3412G4 (TM35-lehtijako)

Tutkimuslaitos: Oy Sigillum Ab

Tutkija: FM Hanna-Maria Pellinen

Kenttätyöaika: 14.-15.11.2016

Valvotun alueen laajuus: Noin 120 metrin pituinen osa kaapeliojaa.

Digitaaliset valokuvat: SKDG201612:1-18

Tutkimushistoria: -

Koordinaatit: Z=16-18 m mpy

Havaitun rakenteen (tulisija) koordinaatit: N=6729971,5, E=233688,70 (leikkauksen keskikohta, ETRS-TM35FIN), Z=16,00-16,30 m mpy

Tutkimuksen laatu: Valvonta

Liitteet: Digitaalikuvienvuettelo, kuvaliite, kartat

Alkuperäinen raportti: Oy Sigillum Ab:n arkisto

Kopiot: Museovirasto, Varsinais-Suomen maakuntamuseo

PERUSKARTTAOTE

Peruskarttaote Nousiaisten kirkon ympäristöstä, kaivuulinja merkitty punaisella viivalla.
Karttalähde: www.paikkatietoikkuna.fi

SISÄLLYSLUETTELO

TIIVISTELMÄ.....	2
ARKISTO- JA REKISTERITIEDOT.....	3
PERUSKARTTAOTE.....	4
SISÄLLYSLUETTELO.....	5
JOHDANTO.....	6
TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA HISTORIA.....	6
TUTKIMUSMENETELMÄT JA HAVAINNOT.....	8
YHTEENVETO.....	9
KIRJALLISUUS.....	9
LIITE 1: DIGITAALIKUVALUETTELO.....	10
LIITE 2: DIGITAALIKUVAT.....	11
LIITE 3: KARTAT.....	15

JOHDANTO

TSS Group OY (Caruna Oy) toteuttaa maakaapelointia Nousiaisissa. Yksi kaapelointilinjoista kulki RKY-alueella "Nousiaisten kirkko ja kirkkomaisema", minkä vuoksi Varsinais-Suomen maakuntamuseo edellytti alueella kaivutyön aikaista arkeologista valvontaa. Kaivun suorittanut Voimatek Oy tilasi valvonnan Oy Sigillum Ab:lta. Kaivu suoritettiin 14.11. ja kaivauksissa tehtyihin havaintoihin liittyvät mittaukset 15.11.2016. Valvojana toimi FM Hanna-Maria Pellinen ja mittaukset teki FM Markus Kivistö.

TUTKIMUSALUEEN SIJAINTI JA HISTORIA

Kaivualue sijaitsi Nousiaisten kirkon itäpuolella ja Vahdontien länsipuolella pääosin Pyykosken tilan alueella, ojan lounaispäättä lukuun ottamatta, joka oli Pankkion tilan puolella. Pohjoisessa kohdetta rajaa Hirvijoki ja etelässä Kirkonkylän eli Alakylän rakennuskanta sekä kylän halki kulkeva Kirkkotie. Nykyään lähinnä hevoslaitumena toimiva alue on savipohjaista vanhaa peltoa. Kaivannon lounaispää kulki myös kapean saarnivyöhykkeen läpi palaten avoimelle niitylle, Hirvijoen sivuhaaran kohdalle, joka erotti kirkon ja kaapeliojan alueen toisistaan.

Tutkimusalueen lähistöllä on useita kiinteitä muinaisjäännöksiä: Edellä mainitun keskiaikaisen kivikirkon lisäksi kolme rautakautista kalmistoa, Mäeksmäki (538010002), Hinttermäki (538010003) ja Kalmamäki (538010021). Lähimpänä näistä, valvontaojasta noin 100 metriä kaakkoon, ylempänä kallion laella sijaitsi Ella Kivikosken vuonna 1936 kaivauttama Hinttermäen röykkiö- tai polttokenttäkalmisto.

Uudistushakemiston mukaan Alakylästä ei ole omaa isojakokarttaa, mutta sen alueita näkyy osittain muiden kylien kartoissa. Näissä valvonta-alue mainitaan Alakylään kuuluvana peltona, vain alueen joenpuoleinen ja jyrkästi laskeutuva reuna on ollut niittyä. Kylätontti ei karttojen mukaan missään vaiheessa ulottunut tänne saakka. Pappilan tiluskartassa vuodelta 1828 tämä joen Alakylänpuoleinen niitty kuului pappilan omistuksiin ja tunnettiin seliteosassa nimellä "Kala Hauta". Sen kaakkoispuolella oli Alakylän pelto, "Nynäs Åker". Valvottu kaivanto sijoittui kyseisen pellon puolelle. (Pappilan tiluskartta ja selitys KA A74:37/1)

TUTKIMUSMENETELMÄT JA HAVAINNOT

Korkeajännitekaapelia varten kaivettiin noin puolimetriä leveä ja 80 cm syvyinen oja. Kaivaminen aloitettiin laitumen koillispäästä ja päätettiin lounaispäässä sähköpylväälle ”Nousiaisten hautausmaa 31682”. Valvonnan jälkeen tarkistettiin kauttaaltaan läheltä ojan molemmat leikkaukset kävelemällä ojan pohjalla sekä katsottiin maakasat pintapuolisesti. Havaitun rakenteen ympäristö tutkittiin myös metallinpaljastimella.

Laitumen koillispää on pohjasaveen asti sekoittunut, koska alueelle on tuotu kasvihuonejätettä, kuten istutusruukkuja ja muoveja. Tontilla on toiminut Jaakkolan puutarha -niminen yritys. Ojan leikkauksesta näkyi, että jätekerrosta varten oli kuorittu laaja kuopanne. Jätekerroksen päällä oli noin puolen metrin paksuinen, paikoin paksumpikin täyttömaakerros. Osassa laidunalueella oli kuitenkin paikoin heikosti havaittavissa kolme erilaista maakerrostumaa: pintaosan 25-30 cm paksuinen mullansekainen peltosavikerros, noin 25-30 cm paksuinen hieman kellertävämpi ja vaaleampi savikerros sekä tämän alla harmaa pohjasavi.

Ainoa varsinainen rakenne havaittiin laitumen keskivaiheilla. Kaivuvaiheessa kohdalla ei näkynyt mitään poikkeavaa, vain harmaata savea, joka nousi erityisesti pintaosista ylös jo rouhtaantuneina paakkuina. Havainto-olosuhteet olivat sään osalta kuitenkin muuten hyvät, mutta ohuen kulttuurikerroksen havaitseminen savimaassa on kaikissa olosuhteissa hankalaa. Leikkausta tarkistettaessa havaittiin ensin kaartuva nokimaa-alue (M103). Profiilia tarkemmin tutkittaessa kävi ilmi, että nokimaan yläpuolella on säilynyt ainakin yksi kerros noin nyrkinkokoisia palaneita kiviä (R101). Märkänä kivet eivät erottuneet tummasta savesta, mutta seuraavana päivänä kohdetta mitattaessa kivet olivat kuivuneet ja erottuivat huomattavasti paremmin. **Laakea kuoppaliesi** on halkaisijaltaan noin 130 cm levyinen. Se sijaitsee reunoilta noin 20-25 cm nykyisen maanpinnan alapuolella ja ulottuu keskeltä noin puolen metrin syvyyteen (n.16 m mpy). Rakenteen pohjalla on 2-3 cm paksuinen kerros nokimaata ja tämän alla paikoin palanutta savea sekä ohut vaaleampi savikerros (M 104). Stratigrafisesti tulisija on rakennettu ylimmän peltokerroksen alisen vaaleamman savimaan pintaosaan (tosin pellon ja mainitun savimaan eroa ei juuri tällä kohden havaittu). Kuopan ympäristöstä ei tullut löytöjä, ei myöskään täyttömaakasasta, lukuun ottamatta joitakin hyvin pieniä murusia palanutta savea. Leikkauskohtakin tutkittiin metallinpaljastimella, mutta siitä ei saatu metallisignaaleja. Liedestä otettiin radiohiiliajoituksen toivossa maanäyte nokimaasta, selviä hiilenpaloja näytteessä ei kuitenkaan näkynyt. Kivien alla ollutta palanutta savea tarkasteltiin näytteen ottamisen yhteydessä: Savi oli heikosti palanut ja oli pääosin harmaata, mutta paikoin pinnalta vaaleanruskeaa. Mitään selviä ”muotopaloja” siinä ei ollut, vaan palanut savi irtosi lähinnä pieninä murusina profiilia puhdistettaessa. C14-ajoitusta rakenteelle ei ole toistaiseksi saatu, selvien hiilenpalojen puuttuessa sen saaminen näytteestä on myös epävarmaa. Terminus post quem saadaan kuitenkin rannansiirtymän perusteella. 16 metrin käyrä Nousiaisten kohdalla tarkoittaa sitä, että liesi on voitu rakentaa aikaisintaan 600-700 vuotta ennen ajanlaskun alkua eli aivan pronssikauden lopussa. (Hatakka & Glücker 2000, 11) Lieden säilynyttä osaa peiteltiin ennen täyttöä mustalla muovilla. Roudan vuoksi rakenteen tutkiminen kaivauksin ei ollut valvonta-ajankohtana mahdollistakaan.

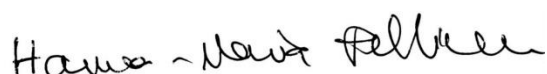
Toinen anomalia havaittiin laitumen lounaispäässä, jossa oja halkaisi 70-80 cm levyisen ja noin 3 cm paksuisen nokimaa-alueen (M 106). Nokimaa sijaitti noin 40 cm syvyydellä nykyisestä maan pinnasta, eikä siihen liittynyt rakenteita tai löytöjä. Laitumen lounaispuolella,

puurivistön kohdalla, maaperä muuttui täysin sekoittuneeksi saveksi. Kun laidunalueella havaittiin siellä täällä pieniä hitusia palanutta savea, tällä kohdalla alkoi esiin tulla tiilenkappaleita. Myös yksi nisäkkään putkiluun katkelma näkyi ojan leikkauksessa noin 60 cm syvyydessä. Ojan läntisessä päätepisteessä sijaitti sähköpylväs, jonka ympäristössä maaperä oli luonnollisesti pohjaan saakka sekoittunutta.

YHTEENVETO

Nousiaisten Alakylässä, keskiaikaisen kirkon itäpuolella ja Vahdontien länsipuolella, Pääosin Pyykoski-nimisen tilan alueella, tehtiin arkeologinen kaapeliojan valvonta ja siihen liittyvät mittaukset 14.-15.11.2016. Valvonta-alue on nykyään lähinnä hevoslaitumena, jonka alla on vanhempi savipohjainen peltokerros. Kartta-aineiston perusteella alue on ollut peltona viimeistään 1700-luvulla. Valvonnassa havaittiin yksi selvä uusi kiinteä muinaisjäännös. Kyseessä on halkaisijaltaan noin 130 cm kokoinen, keskeltä hieman syvempi, laakean kuoppamainen tulisija, joka on ollut käytössä ennen laidunta edeltävää peltovaihetta. Liedestä oli säilynyt 15-20 cm paksuinen palaneiden kivien kerrostuma. Noin puolet liedestä jäi säilyneenä ojan kaakkoisleikkaukseen, eikä sen yhteydestä havaittu löytöjä. Peltokerroksen alla näyttää muutoinkin paikoin säilyneenehjää stratigrafiaa ennen pohjasavea, mistä kertoo samalla laidunalueella havaittu nokimaaläikkä. Mahdollisesti alueella sijaitsee matalan kynökerroksen vuoksi osin säilynyt, peltoa vanhempi asuinpaikka-alue, jonka tarkkoja rajoja ei tämän valvonnan puitteissa kyetty selvittämään. Jatkossa onkin suositeltavaa noudattaa kaivamisessa erityistä varovaisuutta 20-25 cm syvyydestä alaspäin. Liedestä ei ole toistaiseksi saatu C14-ajoitusta, mutta kohteen korkeus nykyisestä meren pinnasta, 16-17,5 metriä meren pinnan yläpuolella, kertoo meren vetäytyneen alueelta pronssikauden lopulla, 600-700-luvulla ennen ajanlaskun alkua.

Turussa 24.4.2017

Hanna-Maria Pellinen

KIRJALLISUUS

Hatakka, Lassi & Glückert, Gunnar 2000: Calibration curves representing shore displacement of the Baltic based on radiocarbon ages in the Karjaa, Perniö, Turku, Mynämäki, and Laitila areas, SW Finland. *Sites and settlement*. Ed. by Aino Nissinaho. Publications of the project Changing Environment – Changing Society. Turku. S. 3-14.

LIITE 1: DIGITAALIKUVALUETTELO

Nousiainen Alakylä Pyykoski 2016
Kuvat H.-M. Pellinen

Päänumero	Alano.	Pvm	Kohde	Aihe	Kuvaussuunta
SKDG201612	1	14.11.	Ojan koillispää	Sekoittuneessa ojassa näkyi uudempia ja vanhempia putkia	Länsilounas
SKDG201612	2	14.11.	Ojan koillispää	Ojan alkupäätä	Itäkoillinen
SKDG201612	3	14.11.	Ojan koillispää	Ojan alueelle kuopattua puutarhajätettä ja täyttömaata	Luode
SKDG201612	4	14.11.	Ojan koillispää	Kuten yllä	Luode
SKDG201612	5	14.11.	Ojan koillispuoli	Työkuva, ojaa kaivetaan kohti länttä	Itäkoillinen
SKDG201612	6	14.11.	Ojan koillispuoli/laitumen keskivaihe	Kaivinkone tulisijanpaikan päällä	Itä
SKDG201612	7	14.11.	Laitumen keskiosa	Tulisijanpohja itäkoillinen-länsilounassuuntaisessa leikkauksessa	Pohjoisluode
SKDG201612	8	15.11.	Laitumen keskiosa	Sama tulisija seuraavana päivänä	Pohjoisluode
SKDG201612	9	14.11.	Laitumen keskiosa	Tulisija suhteessa rakennuksiin	Pohjoisluode
SKDG201612	10	14.11.	Laitumen keskiosa	Työkuva, ojaa kaivetaan kohti länttä	Koillinen
SKDG201612	11	14.11.	Laitumen lounaisosa	Ojan molemmin puolin näkyvä nokimaa	Länsilounas
SKDG201612	12	14.11.	Ojan lounaispuoli	Työkuva, ojaa kaivetaan saarnivyöhykkeen läpi	Itäkoillinen
SKDG201612	13	14.11.	Ojan lounaispuoli	Saarnivyöhykkeen läpi kaivettu oja	Länsilounas
SKDG201612	14	14.11.	Ojan lounaispuoli	Ojankaivu houkutteli talvetimeaan jäänyttä punarintaa	Länsi
SKDG201612	15	14.11.	Ojan lounainen päätepiste	Sähköpylväs, johon oja päättyi lounaassa	Luode
SKDG201612	16	14.11.	Ojan lounaispää	Työkuva, kaivu lähestyy sähköpylvästä	Itäkoillinen
SKDG201612	17	14.11.	Maisemakuva	Näkymä ojan lounaispäästä kirkolle	Itä
SKDG201612	18	14.11.	Maisemakuva	Näkymä Hirviojan yli pappilaan	Kaakko

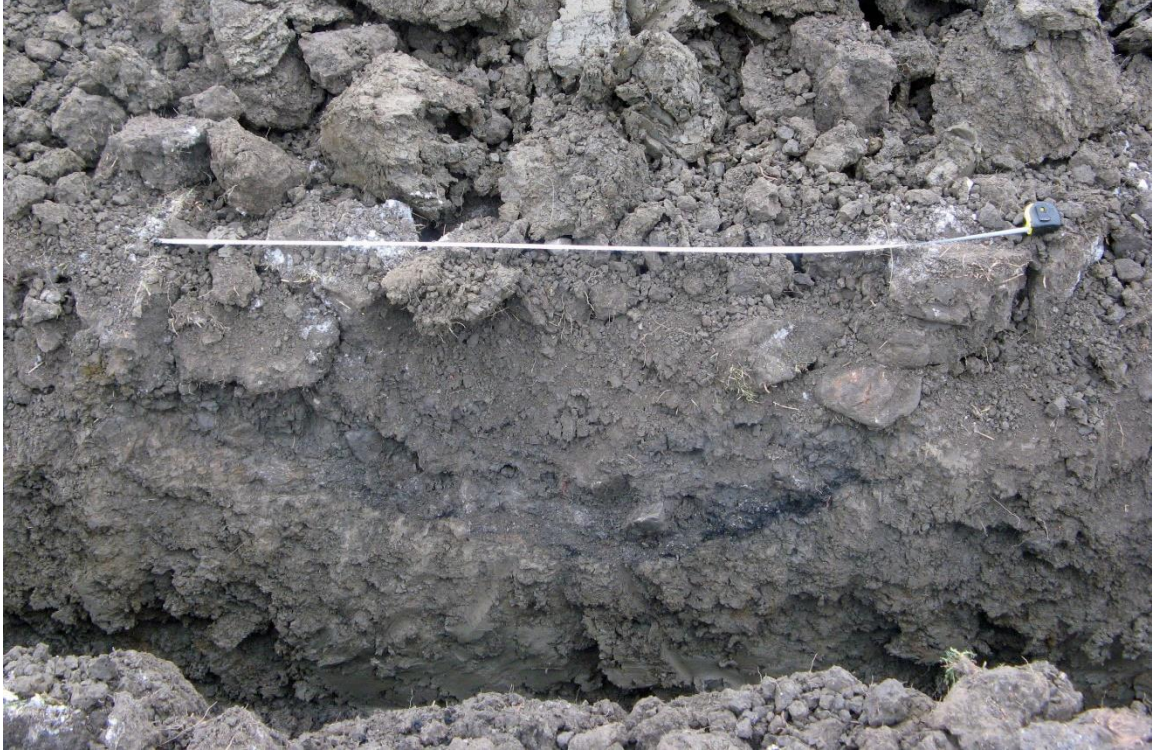
LIITE 2: DIGITAALIKUVAT

SKDG201612:1 ja 3. Kaivetun ojan koillispään sekoittuneen maan alue: putkilinjoja ja puutarhajätettä.

SKDG201612: 5-6. Oja laidunalueella, oikealla kaivinkone paikalla, josta paljastui tulisija.

SKDG201612:7. Tulisijanpohja kaivauspäivänä, jolloin lieden muoto hahmottui nokimaan perusteella.

SKDG201612:8. Tulisijanpohja seuraavana päivänä, jolloin kivet ovat kuivuneet.

SKDG201612:11. Rakenteeton ja löydötön nokimaa-alue, jonka läpi oja kulki. Nokimaa sijaitsee peltokerroksen ja alemman, vaaleamman savimaakerroksen välissä.

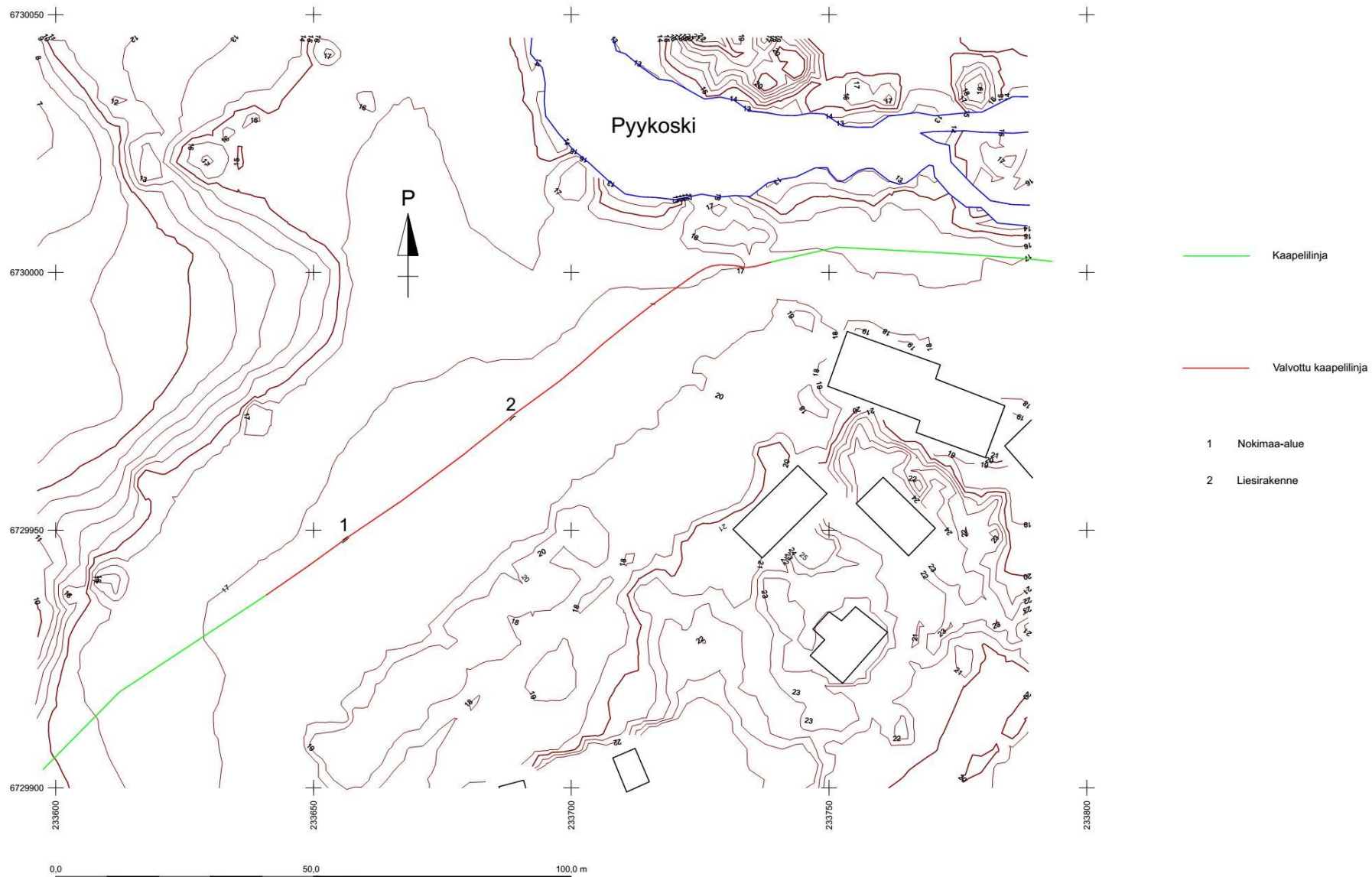
SKDG201612:12-13. Ojan reitti kapean saarnivyöhykkeen läpi peltokaistaleelle.

SKDG201612:15-16. Kaapeliojan lounainen päätepiste.

SKDG201612:14. Ojan lounaispäättä, oikealla kaivamista tiiviisti valvonut punarinta.

NOUSIAINEN
Alakylä Pyykoski
Hanna-Maria Pellinen
Kaapeliinjan arkeologinen valvonta 11/2016

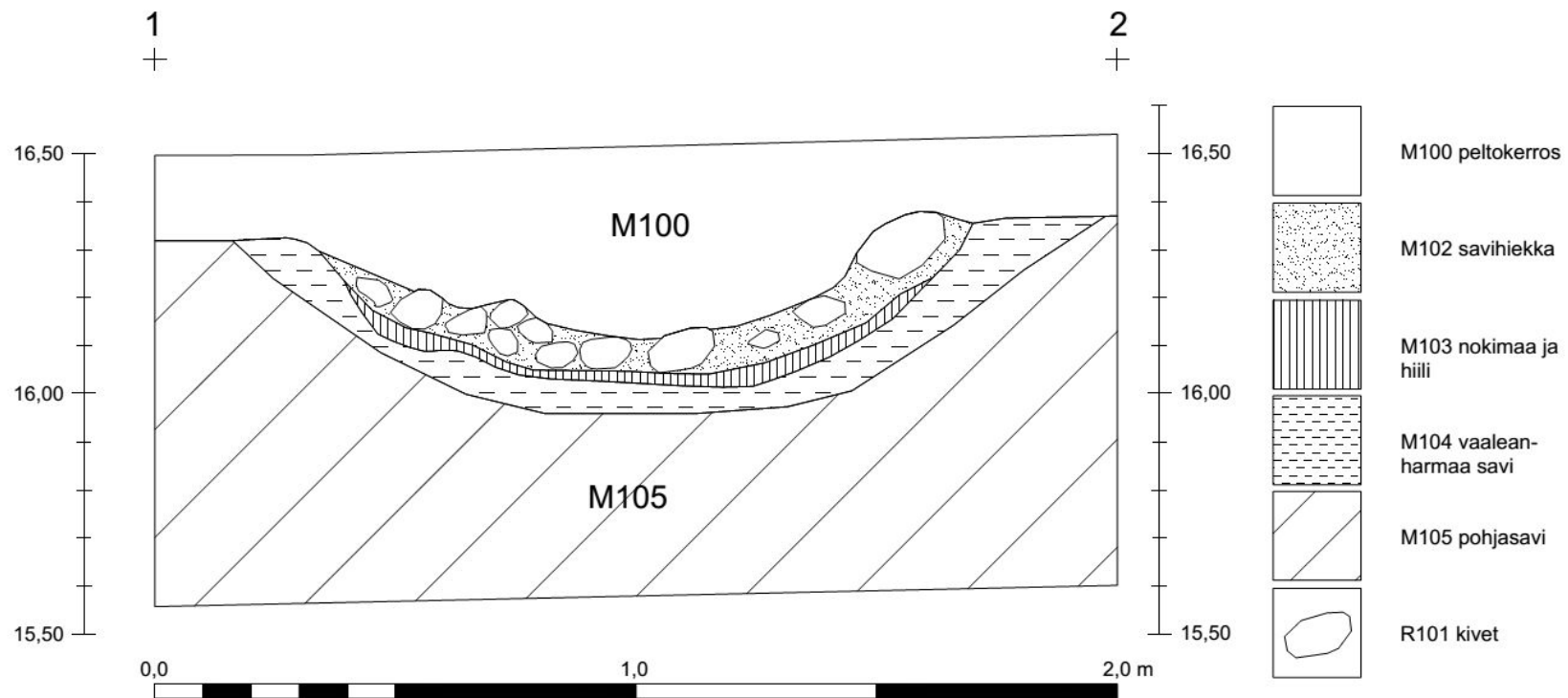
Mittauspiirustus

Markus Kivistö

Yleiskartta
mk 1:750

ETRS-GK23

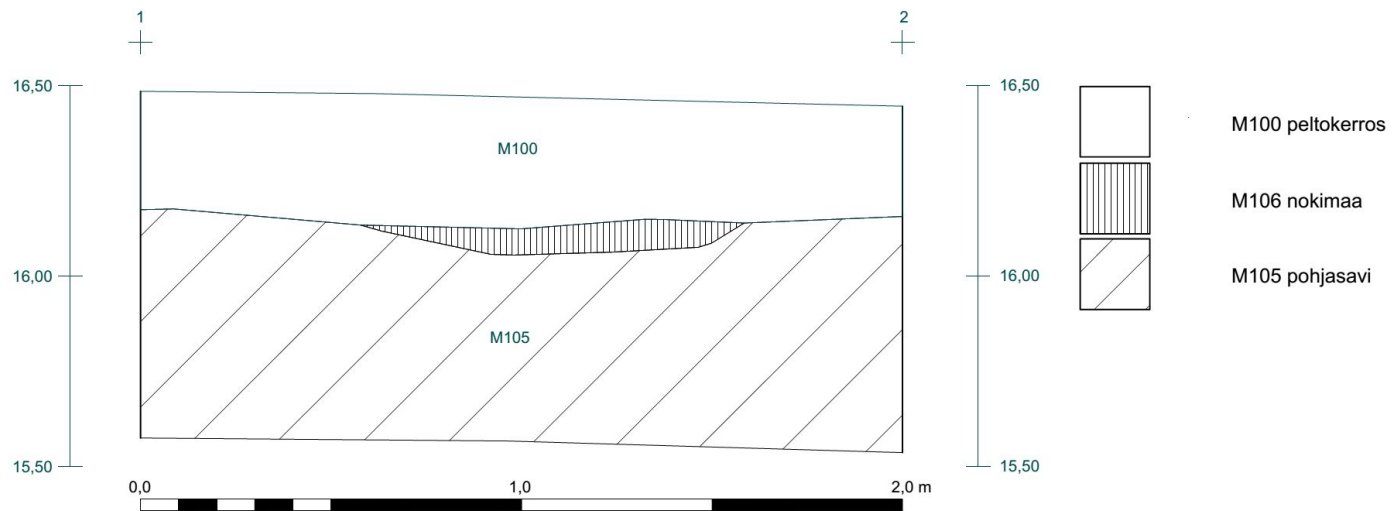
Kartta 1

1 X=6729972.28
Y=233689.44

2 X=6729970.87
Y=233688.03

	NOUSIAINEN Alakylä Pyykoski Hanna-Maria Pellinen Kaapelikaivannon arkeologinen valvonta	Uunirakenteen R101 profiili
	Mittauspiirustus	mk 1:20
	Markus Kivistö / Hanna-Maria Pellinen	ETRS-TM35 Kartta 2

1 X=6729948.51
Y=233656.97

2 X=6729947.35
Y=233655.34

	NOUSIAINEN Alakylä Pyykoski Hanna-Maria Pellinen Kaapelikaivannon arkeologinen valvonta	Nokimaakerroksen M106 profiili mk 1:20
	Mittauspiirustus	ETRS-TM35
	Markus Kivistö / Hanna-Maria Pellinen	Kartta 3